

1. CELE I ZADANIA KRAJOWEGO PLANU

Wstęp

Załącznik A - Zakres odpowiedzialności i organizacja przeciwdziałania

Załącznik K - Lista adresów kontaktowych

- 1.1. Konwencja "O prawie morza" (UNCLOS 1982) - nadaje suwerenne prawa w dziedzinie eksploatacji zasobów w wyłącznej strefie ekonomicznej oraz zobowiązuje państwa nadbrzeżne do ochrony i zachowania środowiska morskiego. Niniejszy Plan jest jednym ze środków, które umożliwiają Rzeczypospolitej Polskiej realizację powyższego zobowiązania.
- 1.2. Celem Krajowego Planu jest umożliwienie szybkiej i skutecznej akcji ratowniczej w przypadku incydentu, który zagraża lub może zagrazić środowisku morskemu w polskim obszarze odpowiedzialności lub też w inny sposób zagraża interesom Rzeczypospolitej Polskiej.
- 1.3. W przypadku każdego incydentu morskiego podstawowym zadaniem państwa jest ratowanie życia ludzkiego na morzu, kolejnym jest ochrona zdrowia oraz środowiska morza i przylegającego doń lądu. W Rzeczypospolitej Polskiej funkcjonuje szereg instytucji i organizacji, które statutowo, lecz w różny sposób, realizują podstawowe zadania państwa. Zadaniem niniejszego planu jest określenie odpowiedzialności oraz podział zadań w przypadku zdarzenia, którego skutki powodują lub mogą powodować zagrożenie dla środowiska morza i brzegu morskiego.
- 1.4. Plan uwzględnia nadrzędność Planu Akcji Poszukiwawczych i Ratowniczych (Planu SAR). W zakresie ochrony środowiska Krajowy Plan uwzględnia szereg dokumentów – planów przeciwdziałania opracowanych odrębnie przez:
 - Organy zarządzające portami;
 - Operatorów instalacji przybrzeżnych;
 - Morską Służbę Poszukiwania i Ratownictwa – Służbę SAR.

Plany lokalne zawierają szczegółowe informacje na temat reagowania w przypadku zdarzeń zagrażających środowisku, określają zasady wzajemnej współpracy i wraz z Krajowym Planem stanowią podstawę narodowego systemu przeciwdziałania zagrożeniom i zanieczyszczeniom na morzu.

Podstawy prawne działań na morzu

- 1.5. Krajowy Plan stanowi realizację zobowiązań Rzeczypospolitej Polskiej wynikających z Konwencji o Ochronie Środowiska Obszaru Morskiego Morza Bałtyckiego z 1992 roku¹ (Konwencja Helsińska) oraz Międzynarodowej Konwencji o gotowości do zwalczania zanieczyszczeń morza olejami oraz współpracy w tym zakresie z 1990 r.² (Konwencja OPRC).
- 1.6. Ustawa z dnia 16 marca 1995 r., o zapobieganiu zanieczyszczaniu morza przez statki³.

¹ Dz. U. z 1999 r. nr 28, poz. 346

² Dz. U. z 2004 r. nr 36, poz. 323

³ Dz. U. z 1995 r. nr 47, poz. 243, z 2000 r. Nr 109, poz. 1156, z 2001 r. Nr 111, poz. 1197 i Nr 125, poz. 1368, z 2002 r. Nr 166, poz. 1361 z 2004 r. Nr 93, poz. 895, Nr 96, poz. 959 i Nr 273, poz. 2703 oraz z 2005 r. Nr 203, poz. 1683.

Artykuł 25 ustawy uprawnia ministra właściwego ds. gospodarki morskiej do podjęcia niezbędnych środków w celu zapobieżenia, ograniczenia lub usunięcia poważnego i bezpośredniego niebezpieczeństwa grożącego polskim wybrzeżom lub związanym z nim interesom, powstałego na skutek zanieczyszczenia lub zagrożenia zanieczyszczeniem morza.

- 1.7. Sposób organizacji, jednostki współdziałające w zakresie zwalczania zagrożeń na morzu oraz podmiot właściwy do opracowania Krajowego Planu, a także jego elementy składowe określa Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 3 grudnia 2002 r. w sprawie organizacji i sposobu zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń na morzu⁴.
Obszerny wyciąg aktów prawnych dotyczących zakresu odpowiedzialności i organizacji przeciwdziałania zagrożeniom i zanieczyszczeniom morza zawarty jest w Załączniku A – Zakres odpowiedzialności i organizacja przeciwdziałania.

Szczegółowy wykaz podmiotów będących uczestnikami Krajowego Planu znajduje się w Załączniku K – Lista adresów kontaktowych.

Obszar działania objęty Krajowym Planem

Załącznik B – Mapa rejonu odpowiedzialności.

Załącznik C – Udzielanie pomocy i współpraca, w tym międzynarodowa.

- 1.8. Obszar działania Krajowego Planu określony jest Ustawą z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej⁵ i obejmuje przeciwdziałanie wszystkim incydom, których skutki zagrażają lub mogą zagrazić obszarom morskim Rzeczypospolitej Polskiej.
- 1.9. Mapa umieszczona w Załączniku B ilustruje polską strefę odpowiedzialności za ochronę środowiska morskiego - (EEZ) oraz strefę odpowiedzialności w operacjach poszukiwania i ratownictwa (SRR).
- 1.10. Załącznik C zawiera zestawienie międzynarodowych i krajowych umów dwustronnych i wielostronnych zarówno międzyrządowych, jak i operacyjnych zawartych pomiędzy Dyrektorem Służby SAR, a służbami współpracującymi.

Podmioty realizujące Krajowy Plan i ich zadania

Załącznik A – Zakres odpowiedzialności i organizacja przeciwdziałania.

Załącznik S – Zasady podejmowania interwencji i inne środki ograniczające.

- 1.11. Kapitan (właściciel) statku lub operator instalacji morskiej, który spowodował zagrożenie lub zanieczyszczenie morza jest obowiązany podjąć w miarę możliwości natychmiastowe działania mające na celu likwidację zagrożenia. Kapitan Portu na obszarze mu podległym odpowiedzialny jest za zwalczanie zagrożeń i zanieczyszczeń. Podobnie terytorialne organy samorządowe są odpowiedzialne za usuwanie skutków zanieczyszczeń na brzegu morskim. W przypadku, gdy rozmiar zanieczyszczenia lub zagrożenia przekracza możliwości przeciwdziałania ww. jednostek i wymagane jest użycie dodatkowych środków, w oparciu o decyzję administracji morskiej uruchamiane są siły Służby SAR oraz inne siły objęte Krajowym Planem.

⁴ Dz. U. z 2002 r. nr 239, poz. 2026

⁵ Dz. U. z 1991 r. nr 32, poz. 131, z późn. zm.

- 1.12. W realizacji zadań mających na celu zwalczanie zagrożeń i zanieczyszczeń na morzu uczestniczą:
- Organy administracji morskiej;
 - Służba SAR;
 - Armator i kapitan statku, który spowodował zagrożenie lub zanieczyszczenie morza;
 - Jednostki współdziałające.
- 1.13. Krajowy Plan określa warunki, w których Służba SAR oraz jednostki współdziałające są obowiązane do podjęcia działań oraz udzielenia wsparcia w zakresie doradztwa, sprzętu i zasobów ludzkich.
- 1.14. Do podejmowania decyzji w zakresie swoich kompetencji, określonych w Załączniku A, uprawnieni są:
- dyrektor właściwego terytorialnie urzędu morskiego lub jego zastępca działający jako Dyrektor Urzędu Morskiego (DUM);
 - Szef operacji zwalczania zanieczyszczeń na morzu (HOO) – Dyrektor Służby SAR lub jego zastępca;
 - Dowodzący specyficznym rodzajem akcji np. poszukiwania i ratownictwa.
- 1.15. W zakresie realizacji Krajowego Planu podział kompetencji i zadań z nich wynikających jest następujący:
- Służba SAR i jednostki współdziałające są odpowiedzialne za wykonywanie zadań zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń na morzu;
 - Dyrektor urzędu morskiego, na obszarze mu podległym prowadzi nadzór nad wykonywaniem zadań oraz realizuje zadania związane z zapobieganiem i zwalczaniem zagrożeń i zanieczyszczeń na morzu, określone w ustawach i rozporządzeniach;
 - Minister właściwy ds. gospodarki morskiej może w stosunku do statków o polskiej przynależności podjąć wszelkie niezbędne środki, łącznie z zatopieniem lub zniszczeniem statku. Do obcych statków zastosowanie mają odpowiednie postanowienia międzynarodowych konwencji o interwencji⁶;
 - Minister właściwy ds. gospodarki morskiej może zwrócić się do Rady Ministrów z wnioskiem o wprowadzenie stanu klęski żywiołowej.

Szczegółowy podział zadań i kompetencje określone są w Załączniku A.

2. INICJOWANIE AKCJI ZWALCZANIA ZANIECZYSZCZEŃ

Załącznik K – Lista adresów kontaktowych.

Załącznik D – Wzory raportów i formularzy, procedury informowania.

- 2.1. Natychmiastowe przeciwdziałanie zgłoszonemu incydentowi, który spowodował lub morze spowodować zanieczyszczenie morza jest podstawą powodzenia akcji ratowniczej. Każdy incydent na morzu niezależnie, czy jego źródłem pochodzenia jest statek, czy przemysłowa instalacja morska powinien być natychmiast zgłoszony do Narodowego Punktu Kontaktowego (MPNCP) zlokalizowanego w Morskim Ratowniczym Centrum

⁶ Dz.U. z 1976 r. nr 35, poz. 207. Międzynarodowa Konwencja dotycząca interwencji na morzu pełnym w razie zanieczyszczenia olejami, sporządzona w Brukseli dnia 29 listopada 1969 r.

Dz.U. z 1984 r. nr 24, poz. 116. Protokół dotyczący interwencji na morzu pełnym w razie zanieczyszczenia morza substancjami innymi niż olej, podpisany w Londynie dnia 2 listopada 1973 r.

Koordynacyjnym (MRCK Gdynia) bezpośrednio lub za pośrednictwem radiostacji brzegowej. Incydenty na obszarze portu zgłaszane są do kapitana portu. Wszystkie awarie lądowych instalacji przemysłowych, których skutki mogą powodować zanieczyszczenie obszarów morskich zgłaszane są poprzez właściwe terytorialnie centrum zarządzania kryzysowego do dyrektora urzędu morskiego.

- 2.2. Inspektor operacyjny Narodowego Punktu Kontaktowego (MPNCP) komunikuje się ze statkiem (instalacją przybrzeżną) w celu ustalenia następujących informacji:
- ustalenia natury incydentu;
 - liczby ludzi na pokładzie;
 - określenia zagrożeń dla ludzi i sprzętu;
 - typu, rozmiaru i nazwy statku lub instalacji;
 - identyfikacji właściciela lub operatora;
 - precyzyjnego określenia pozycji, kursu, prędkości, sąsiedztwa innych statków; instalacji przybrzeżnych, odległości od wód płytkich i brzegu;
 - informacji o ładunku, paliwie bunkrowym i określeniu, które z nich są szkodliwe;
 - konstrukcyjnej i mechanicznej integralności statku;
 - warunków pogodowych i stanu morza;
 - potrzebie pomocy;
 - podjętych środkach przeciwdziałania.
- 2.3. Inspektor operacyjny MPNCP przekazuje raport o zagrożeniu zanieczyszczeniem (niezależnie od stanu wiedzy o rodzaju skażenia) do dyrektora właściwego terytorialnie urzędu morskiego, który podejmuje działania zgodnie z zakresem swoich kompetencji.
- 2.4. Ktokolwiek zaobserwuje lub otrzyma raport o zanieczyszczeniu lub zagrożeniu zanieczyszczeniem niezależnie, czy pochodzi ono ze statku, instalacji przybrzeżnej, czy też jest niewiadomego pochodzenia powinien zawiadomić MPNCP. Źródłami informacji o zanieczyszczeniu morza są:
- raport kapitana statku, który spowodował zanieczyszczenie;
 - raport kapitana statku, który zaobserwował zanieczyszczenie;
 - raport ze statku powietrznego wykonującego lot patrolowy na rzecz polskiej administracji morskiej;
 - raport pilota statku;
 - raport z innego statku powietrznego;
 - raport osoby, która zaobserwowała zanieczyszczenie z lądu;
 - raport kierownika instalacji przybrzeżnej;
 - raport oficera dyżurnego kapitanatu portu.

Komentarz dotyczący obowiązku raportowania wraz z umocowaniem prawnym zawarty jest w Załączniku D – Wzory raportów i formularzy, procedury informowania.

- 2.5. Obowiązkiem inspektora operacyjnego MPNCP jest uzyskanie od obserwatora składającego raport, w miarę możliwości, podstawowych informacji niezbędnych do ustalenia:
- natury i wielkości zanieczyszczenia;
 - lokalizacji zanieczyszczenia;
 - jego źródła;
 - warunków pogodowych i stanu morza;
 - opisu podjętych działań.

- 2.6. Formularze i wzory raportów o incydentach na morzu umieszczone są w Załączniku D, zaś adresy punktów kontaktowych w Załączniku K.

3. OKREŚLENIE POZIOMÓW REAGOWANIA

Załącznik D – Wzory raportów i formularzy, procedury informowania

Załącznik E – Poziomy reagowania

Opcje działania oraz czynniki podejmowania decyzji

- 3.1. Dyrektor właściwego terytorialnie urzędu morskiego (DUM), biorąc pod uwagę rodzaj i stopień zagrożenia lub zanieczyszczenia, w pierwszym rzędzie podejmuje decyzję o wymaganej skali przeciwdziałania (lokalnej, regionalnej lub ogólnokrajowej). Kieruje się przy tym następującą zasadą hierarchii celów:
- pierwszym zadaniem jest zapobieganie powstawaniu zanieczyszczenia;
 - drugim zadaniem jest minimalizacja rozmiarów zanieczyszczenia;
 - trzecim zadaniem jest usuwanie skutków zanieczyszczenia.
- 3.2. Dla potrzeb planu poziom reagowania określa się następująco:
- poziom lokalny obejmuje działania objęte planem lokalnym, niewymagające interwencji z użyciem dodatkowych sił i środków;
 - poziom regionalny obejmuje działania w ramach obszaru morskiego, podległego właściwemu terytorialnie dyrektorowi urzędu morskiego, wymagające interwencji sił i środków Służby SAR lub innej wyspecjalizowanej jednostki organizacyjnej;
 - poziom ogólnokrajowy obejmuje działania obejmujące obszary morskie, podległe więcej niż jednemu dyrektorowi urzędu morskiego. W tym przypadku obowiązuje zasada, że nadzór nad akcją przeciwdziałania sprawuje ten dyrektor urzędu morskiego, w którego obszarze administracyjnym miał miejsce incydent powodujący zagrożenie lub zanieczyszczenie.
- 3.3. Krajowy Plan nie wyznacza sztywnych reguł wyboru pomiędzy skalą lokalną, a regionalną i ogólnokrajową, tym nie mniej dyrektor urzędu morskiego może zainicjować przeciwdziałanie regionalne lub ogólnokrajowe w następujących przypadkach:
- incydent może wywołać eskalację zagrożenia wymagającą wielokierunkowej akcji ratowniczej;
 - rozlew oleju lub innej substancji szkodliwej wymaga wielokierunkowych działań ratowniczych;
 - rozlew oleju lub innej substancji szkodliwej z przemysłowej instalacji przybrzeżnej wymaga zaangażowania poważnych środków, a posiadany potencjał techniczny i organizacyjny operatora instalacji jest niewystarczający;
 - rozlew oleju lub innej substancji szkodliwej na obszarze portu wymaga zaangażowania środków przekraczających możliwości własne oraz sąsiednich portów;
 - terytorialny organ administracji samorządowej zwróci się o użycie sił ogólnokrajowych, ponieważ środki własne i sąsiadów są niewystarczające.
- 3.4. Dyrektor urzędu morskiego, w celu określenia poziomu reagowania, bierze pod uwagę wykorzystanie następujących własnych, regionalnych lub ogólnokrajowych środków zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń:
- zwiadu lotniczego;
 - rozpoznania rejonu zagrożenia;

- inspekcji statku;
- dostępnych sił i środków w rejonie w tym:
 - specjalistycznych statków i sprzętu do zwalczania zanieczyszczeń;
 - środków chemicznych do dyspersji zanieczyszczenia;
- wykorzystania prawnych możliwości interwencji;
- ustanowienia kontroli powietrznej w pobliżu miejsca akcji;
- wyłączenia akwenu wodnego z żeglugi (Załącznik S).

Działania podejmowane w przypadku zainicjowania akcji ratowniczej

- 3.5. W przypadku akcji ratowniczej o skali lokalnej, inspektor ochrony środowiska upoważniony przez dyrektora urzędu morskiego nadzoruje jej wykonywanie zgodnie z obowiązującym planem lokalnym. Inspektor może zwrócić się bezpośrednio do najbliższych jednostek zwalczania zanieczyszczeń służby SAR.
- 3.6. W przypadku poważnego zagrożenia lub zanieczyszczenia wymagającego zaangażowania środków regionalnych lub ogólnokrajowych dyrektor urzędu morskiego (DUM) podejmuje decyzję o podjęciu działań przez Służbę SAR, rozszerzeniu lub zawieszeniu akcji ratowniczej. Jego zadaniem jest również powiadomienie ministra właściwego ds. gospodarki morskiej oraz w zależności od potrzeb zarządza i koordynuje specyficzne rodzaje akcji np. holowania awaryjnego. W przypadku zagrożenia zanieczyszczeniem brzegu morskiego obowiązkiem dyrektora urzędu morskiego jest powiadomienie wojewody oraz wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska.
- 3.7. Inspektor operacyjny MRCK powiadamia Dyrektora Służby SAR lub jego zastępcę. Powiadomiona osoba działająca, jako Szef Operacji Zwalczania Zanieczyszczeń na Morzu (HOO) zwołuje innych członków sztabu, tworzących Morskie Centrum Zwalczania Zanieczyszczeń (MRC).
- 3.8. W momencie uruchomienia akcji ratowniczej o zasięgu regionalnym, ogólnokrajowym lub międzynarodowym, skutkujących powołaniem centrów kierowania akcją ratowniczą, DUM zobowiązany jest do przekazywania bieżącej informacji o rozwoju sytuacji do następujących ośrodków:
- minister właściwy ds. gospodarki morskiej;
 - wojewoda właściwy terytorialnie, poprzez podległe mu centrum zarządzania kryzysowego oraz właściwy terytorialnie wojewódzki inspektor ochrony środowiska (w przypadku, gdy faktyczne lub potencjalne zanieczyszczenie stwarza zagrożenie dla zdrowia ludności);
 - Sekretariat Komisji Helsińskiej;
 - Państwa Strony Konwencji Helsińskiej, jeżeli zanieczyszczenie zagraża lub może zagrazić obszarom morskimi, któregośkolwiek z tych państw;
 - Międzynarodowa Organizacja Morska w przypadku zagrożenia poważnym zanieczyszczeniem.

Szef Operacji Zwalczania Zanieczyszczeń na Morzu (HOO) współpracuje w tym zakresie ze służbą dyżurną operacyjną Morskiego Oddziału Straży Granicznej oraz Krajowym Centrum Koordynacji Ratownictwa i Ochrony Ludności.

- 3.9. Schematy informowania przedstawione są w Załączniku D.

4. TWORZENIE OGÓLNOKRAJOWYCH JEDNOSTEK REAGOWANIA

- 4.1. Niezależnie, lecz w sposób umożliwiający pełną komunikację, tworzone są ośrodki kierujące poszczególnymi operacjami ratowniczymi. Mogą to być centra kierujące akcją zwalczania na morzu (MRC), akcją na terenie portu (HRC) oraz akcją na brzegu (SRC). Tworzenie wszystkich ww. centrów nie jest konieczne w każdym przypadku, lecz system przeciwdziałania objęty Krajowym Planem musi umożliwiać jednocześnie ich funkcjonowanie.
- 4.2. Powyższe ośrodki powinny być wyposażone w niezbędną liczbę linii telefonicznych i telefaksowych, komunikację radiową, łącza internetowe, aparaty telewizyjne i video, wystarczającą powierzchnię dla rozmieszczenia map oraz systemy wizualizacji rozwoju sytuacji. Istotne jest, by wszystkie te narzędzia umożliwiały prezentację permanentnie aktualizowanej sytuacji.
- 4.3. Centrum powinno umożliwiać organizację:
- konferencji prasowych;
 - odpraw dla przedstawicieli władzy;
 - odpraw dla sztabów grup udzielających dodatkowego wsparcia.
- 4.4. Każdy ze sztabów wymaga obsługi zorganizowanej przez zespół administracyjny odpowiedzialny za ogólne funkcjonowanie i zapewniający:
- łącza komunikacyjne pomiędzy centrami;
 - dystrybucję informacji;
 - rejestrację komunikatów i ewidencję poniesionych kosztów;
 - możliwość zapisu wniosków i podejmowanych decyzji;
 - usługi pisania tekstów;
 - aktualizację tablic sytuacyjnych i map;
 - usługi cateringowe.

5. RATOWNICTWO MORSKIE

- 5.1. W celu ratowania statku znajdującego się w niebezpieczeństwie oraz ratowania znajdującego się na nim lub z niego pochodzącego mienia kapitan ma prawo zawierania umów o ratownictwo w imieniu armatora. Kapitan lub armator statku mają prawo do zawierania takich umów w imieniu właściciela ładunku⁷.
- 5.2. W oparciu o umowę⁸ kapitan statku ratowniczego pełni funkcję osoby odpowiedzialnej za organizację i przebieg akcji, jako OSC. W przypadku poważnego incydentu może zachodzić konieczność utworzenia centrum operacji ratowania mienia SCU.
- 5.3. Konwencja sporządzona w Londynie 28 kwietnia 1989 r o Ratownictwie Morskim⁹ nie narusza przepisów prawa krajowego oraz konwencji międzynarodowych dotyczących działań ratowniczych przeprowadzanych przez władze publiczne lub pod ich kontrolą.
- 5.4. W rozumieniu ogólnych zasad prawa międzynarodowego dotyczącego ochrony brzegów, w przypadku związanych z akcją ratownictwa morskiego zdarzeń, które powodują lub

⁷ Ustawa z dn. 18 września 2001 r. Kodeks Morski, Dz. U. z 2001 r. nr 138, poz. 1545, z późniejszymi zmianami.

⁸ Stosowana jest standardowa umowa LOF 2000 (Lloyd's standard form of salvage agreement).

⁹ Konwencja SALVAGE, jest w trakcie ratyfikacji.

mogą spowodować poważne zanieczyszczenie morza, państwo przybrzeżne zachowuje prawo do ingerowania w przebieg akcji.

- 5.5. Jeżeli istnieje zagrożenie poważnym zanieczyszczeniem dyrektor właściwego terytorialnie urzędu morskiego (DUM) zobowiązany jest ustalić, czy kapitan lub właściciel statku wyznaczyli ratownika mienia. Jeśli nie, to może zwrócić się do jednostek komercyjnych świadczących takie usługi. Na obszarze portu zadania te wykonuje kapitan portu. Działania powyższe mają na celu istotne dla dalszego przebiegu akcji ustalenie:
- czy właściciel statku zawarł umowę o ratownictwo mienia i jeśli tak, nazwę i adres kontaktowy ratownika komercyjnego;
 - informacji o podjętych przez ratownika działaniach;
 - jeśli ww. kontrakt nie został zawarty, DUM ma obowiązek udzielenia pomocy w znalezieniu ratownika mienia.
- 5.6. Minister właściwy ds. gospodarki morskiej wykorzystuje wszelkie dostępne informacje w celu ustalenia:
- czy prowadzona akcja ratownicza jest zgodna z interesem publicznym;
 - dokonuje oceny prawidłowości prowadzonych działań;
 - w oparciu o plany oraz prognozy ewentualnej eskalacji zagrożenia oraz w przypadku sprzeczności z interesem publicznym ma możliwość interwencji i przejęcia kontroli nad prowadzoną akcją ratowania mienia.

6. ZWALCZANIE ZAGROŻEŃ I ZANIECZYSZCZEŃ NA MORZU

Załącznik F – Operacje zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń na morzu

Morskie Centrum Zwalczania Zagrożeń i Zanieczyszczeń

- 6.1. W większości przypadków, w których zaangażowane są siły ogólnokrajowe, niezależnie od tego, czy źródłem incydentu jest statek, czy instalacja morska, Służba SAR powołuje przy MRCK Gdynia, Morskie Centrum Zwalczania Zanieczyszczeń (MRC). Do momentu powołania Szefa Operacji Zwalczania Zanieczyszczeń na Morzu (HOO) funkcję koordynatora akcji pełni inspektor operacyjny MRCK. MRC tworzą i odpowiednio działają:
- Szef Operacji Zwalczania Zanieczyszczeń na Morzu (HOO);
 - sztab operacyjny HOO powołany spośród pracowników Służby SAR;
 - przedstawiciel DUM zarządzający operacjami zwiadu lotniczego i morskiego;
 - przedstawiciel kapitanatu portu, jeśli skutki incydentu dotyczyć mogą obszaru portu.
- 6.2. Szef Operacji Zwalczania Zanieczyszczeń na Morzu (HOO) ma prawo powołać innych członków MRC.

Zwalczanie zagrożeń i zanieczyszczeń na morzu

- 6.3. HOO, biorąc pod uwagę polecenie podjęcia działań oraz informacje otrzymane od DUM, dotyczące akcji ratowania mienia, podejmuje działania polegające na:
- ocenie zagrożenia i jego monitorowaniu;
 - ograniczeniu rozlewu;
 - zbieraniu zanieczyszczenia z powierzchni morza;
 - neutralizacji lub rozproszeniu zanieczyszczenia.

Jeśli warunki na to pozwalają HOO uzgadnia z DUM następujące metody przeciwdziałania:

- rozładunek awaryjny;
- zastosowanie chemicznych środków dyspergujących¹⁰;
- zastosowanie chemicznych środków neutralizujących¹¹

6.4. Celem każdej operacji zwalczania zanieczyszczeń jest minimalizacja skutków tego zanieczyszczenia (w aspekcie ochrony środowiska, ekologicznym, socjalnym i finansowym), MRC dokonuje wyboru spośród możliwych opcji biorąc pod uwagę:

- poważne ograniczenia w wykorzystaniu technik zwalczania na morzu;
- odległość pomiędzy miejscem zdarzenia, a linią brzegową;
- rodzaj rozlewu;
- warunki meteorologiczne i hydrologiczne;
- czas niezbędny do dostarczenia sprzętu na miejsce akcji.

6.5. Minister właściwy ds. gospodarki morskiej wykorzystuje wszelkie dostępne informacje w celu ustalenia, czy prowadzona akcja ratownicza jest zgodna z interesem publicznym. Dokonuje oceny prawidłowości prowadzonych działań. W oparciu o plany oraz prognozy ewentualnej eskalacji zagrożenia oraz w przypadku sprzeczności z interesem publicznym ma możliwość interwencji i przejęcia kontroli nad prowadzoną akcją zwalczania zanieczyszczeń na morzu. Każde działanie interwencyjne musi brać pod uwagę wytyczne umieszczone w Załączniku F - operacje zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń na morzu. W innym przypadku MRC działa za jego taktycznym przyzwoleniem.

Przemysłowe instalacje morskie

6.6. W przypadku incydentów dotyczących instalacji morskich tryb postępowania określony jest wytycznymi Krajowego Planu. Cele i zadania akcji przeciwdziałania są podobne, jak w przypadku incydentów związanych z rozlewami olejowymi pochodzącymi ze statków¹².

6.7. Zarządzający obiektem instalacji morskiej odpowiedzialny jest za podjęcie działań zgodnych z planem ratowniczym¹³. W oparciu o lokalny plan ratowniczy operator instalacji, w zależności od skali zagrożenia, powinien przewidzieć utworzenie centrum działań ratowniczych na brzegu pod nadzorem Szefa Operacji Ratowniczych.

6.8. Szef Operacji Ratowniczych może, w ramach odrębnego porozumienia ze Służbą SAR, bezpośrednio zwrócić się do Dyrektora Służby SAR, z wnioskiem o wykorzystanie jej środków służących do zwalczania zanieczyszczeń na morzu.

¹⁰ Zgodnie z obowiązującymi przepisami stosowanie środków dyspergujących jest dozwolone po uzyskaniu zgody właściwego terytorialnie dyrektora urzędu morskiego. Rozp Rady Ministrów z dnia 3 grudnia 2002 r. w sprawie organizacji i sposobu zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń na morzu (Dz. U. z 2002 r. nr 239, poz. 2026)

¹¹ Dotyczy zanieczyszczeń substancjami szkodliwymi innymi niż olej.

¹² W tym przypadku odmienne mogą być sposoby przeciwdziałania, ponieważ mamy do czynienia z nieodgazowaną ropą surową, która stwarza zagrożenia wybuchowe.

¹³ Rozp. Ministra Gospodarki z dnia 28 czerwca 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy, prowadzenia ruchu oraz specjalistycznego zabezpieczenia przeciwpożarowego w zakładach górniczych wydobywających kopaliny otworami wiertniczymi (Dz. U. z 2002 r. nr 109, poz. 961).

- 6.9. Operator przemysłowej instalacji morskiej oraz Służba SAR mają obowiązek podjęcia działań objętych planem, polegających na ograniczeniu rozlewu i minimalizacji jego skutków dla środowiska.
- 6.10. Dyrektor urzędu morskiego sprawuje nadzór nad przebiegiem działań ratowniczych prowadzonych przez centrum działań ratowniczych podległe operatorowi instalacji morskiej. Jeżeli jest to konieczne, może polecić, w ramach przyznanych mu kompetencji, skierować do tych działań Służbę SAR i polecić przejęcie przez nią koordynacji akcji zwalczania zanieczyszczeń.
- 6.11. Członkami centrum ratowniczego są:
- Szef Operacji Ratowniczej działający w imieniu zarządzającego obiektem instalacji;
 - Przedstawiciel zarządzającego lub właściciela, lub ubezpieczyciela instalacji morskiej;
 - Przedstawiciel administracji górniczej, który może podejmować decyzje, co do działań na instalacji morskiej, jeżeli incydent dotyczy obiektów podlegających prawu górnictwu.
 - DUM lub wyznaczony przez niego przedstawiciel;
 - Przedstawiciel Ministerstwa Gospodarki w celu doradztwa w sprawach związanych ze strategicznym znaczeniem danej instalacji.

Wprowadzanie ograniczeń w połowach i żegludze.

- 6.12. W przypadku zanieczyszczenia morza i podejrzenia, że skażone mogą być żywe zasoby morza, Okręgowy Inspektor Rybołówstwa może ograniczyć połowy, do zamknięcia akwenu rybołówstwa włącznie. Dyrektor właściwego terytorialnie urzędu morskiego ma prawo ograniczyć lub zamknąć żeglugę na wyznaczonym akwenu.
- 6.13. Dodatkowe informacje związane z prowadzeniem działań zawarte są w Załączniku F – Operacje zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń na morzu

7. ZWALCZANIE ZANIECZYSZCZEŃ NA OBSZARACH PORTÓW

Uprawnienia władz portowych

- 7.1. W przypadku incydentów w obszarze portu akcją przeciwdziałania kieruje kapitan portu. Każdy kapitan portu posiada uprawnienia w zakresie kontroli ruchu statków i może decydować o czasie wejścia i wyjścia z portu. Nie ma on jednak prawa odmówić wejścia do i wyjścia z portu w ogóle chyba, że wymagają tego względy bezpieczeństwa i ochrony środowiska. Bezpośrednie kierownictwo operacyjne w miejscu akcji (HRC) sprawuje osoba wyznaczona przez podmiot zarządzający portem, zgodnie z lokalnym planem ratowniczym.
- 7.2. Wszystkie ograniczenia wynikające z obowiązujących przepisów portowych, w przypadku zagrożenia zanieczyszczeniem podlegają weryfikacji dyrektora urzędu morskiego (DUM), który, biorąc pod uwagę bezpieczeństwo, ma prawo zmienić obowiązujące przepisy portowe, dostosowując je do rozwoju sytuacji.

Zadania Dyrektora Urzędu Morskiego i kapitana portu

- 7.3. W przypadku zagrożenia kapitan portu, pod nadzorem dyrektora właściwego terytorialnie urzędu morskiego, zobowiązany jest do podjęcia wszelkich działań zmierzających do jego likwidacji. Działania te powinny być zgodne, z uprzednio opracowanym i zatwierdzonym, przez właściwego terytorialnie dyrektora urzędu morskiego, portowym planem zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń. Dyrektor urzędu morskiego monitoruje przebieg akcji ratowniczej i ma uprawnienia do interwencji i przejęcia kontroli nad prowadzeniem akcji.

Centrum kierowania akcją ratowniczą

- 7.4. Centrum kierowania akcją zwalczania zanieczyszczeń powinno być zlokalizowane w pomieszczeniach operacyjnych Kapitana Portu. W głównych portach, w których może wystąpić poważny incydent i związana z nim konieczność prowadzenia akcji ratowania mienia musi zachodzić możliwość zorganizowania dodatkowo sztabu SCU. Kapitan portu, jako członek SCU i szef centrum kierowania akcją zwalczania zanieczyszczeń, powinien pozostawać w pobliżu, dlatego wygodne jest zlokalizowanie centrum na obszarze portu. Decyzja o lokalizacji centrum powinna być określona w planie z jednoczesnym uwzględnieniem:
- dostępności niezbędnych środków komunikacji radiowej, telefonicznej i internetowej;
 - dodatkowych potrzeb np. danych z kontroli ruchu statków (VTS);
 - dostępu do informacji o wrażliwości środowiska na zanieczyszczenia, batymetrii, zdolności portu do samodzielnego przeciwdziałania w zakresie prowadzenia akcji ratowania życia, mienia i ochrony środowiska;
 - dostępu do informacji meteorologicznych, hydrologicznych i lodowych;
 - warunków lokalowych, infrastruktury technicznej oraz obsługi;
 - możliwości łatwego dojazdu.

8. BADANIA SZKÓD W ŚRODOWISKU I MONITORING ŚRODOWISKA

Załącznik T – Badania szkód i monitoring środowiska

- 8.1. Zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 grudnia 2002 r. w sprawie organizacji i sposobu zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń na morzu¹⁴, minister właściwy ds. gospodarki morskiej w ramach nadzoru nad funkcjonowaniem organizacji zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń na morzu, może w szczególności:
- inicjować prowadzenie badań dotyczących ekologicznych i ekonomicznych skutków zanieczyszczenia morza;
 - powoływać koordynatora prac badawczych.
- 8.2. Badania powyższe wykonuje się w każdym przypadku poważnego zanieczyszczenia morza będącego następstwem katastrofy morskiej, jeżeli substancje powodujące to zanieczyszczenie zatonęły, uległy silnemu rozproszeniu lub, gdy jako środka do zwalczania zanieczyszczeń użyto substancji dyspergujących lub neutralizujących - zgodnie z wytycznymi Komisji Helsińskiej. Badania te obejmują w szczególności:
- badania fizyczne i chemiczne;

¹⁴ Dz. U. z 2002 r. nr 239, poz. 2026.

- badania ekologiczne;
 - badania rybackie.
- 8.3. Ustawa z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska¹⁵ określa, że zadania Inspekcji Ochrony Środowiska wykonują:
- Główny Inspektor Ochrony Środowiska;
 - Wojewoda przy pomocy wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska jako kierownika wojewódzkiej inspekcji ochrony środowiska, wchodzącej w skład zespolonej administracji wojewódzkiej
- 8.4. Do zadań Państwowej Inspekcji Środowiska związanych z ochroną środowiska morskiego należy:
- organizowanie i koordynowanie państwowego monitoringu środowiska, prowadzenie badań jakości środowiska, obserwacji jego stanu oraz zachodzących w nim zmian;
 - inicjowanie działań tworzących warunki zapobiegania poważnym awariom oraz usuwania ich skutków i przywracania środowiska do stanu właściwego.
- 8.5. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 grudnia 2002 r., w sprawie poważnych awarii objętych obowiązkiem zgłoszenia do Głównego Inspektora Ochrony Środowiska¹⁶ uwzględnia obowiązek zgłaszania awarii, których skutkiem jest zanieczyszczenie wód morskich i wybrzeża morskiego o powierzchni, powyżej 2 ha.
- 8.6. Więcej informacji na temat doradztwa i monitoringu środowiska umieszczonych jest w Załączniku T.

9. USUWANIE SKUTKÓW ZANIECZYSZCZEŃ NA BRZEGU MORSKIM

- 9.1. Niniejszy plan dotyczy wyłącznie sposobu i organizacji zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń na polskich obszarach morskich. W oparciu o obowiązujące prawo problematykę usuwania zanieczyszczeń na brzegu morskim zarówno w sferze działań operacyjnych, jak i planowania obejmują inne dokumenty.
- 9.2. Zakres wspólnych działań operacyjnych Służby SAR i Państwowej Straży Pożarnej wynika z Porozumienia z dnia 17 grudnia 2003 r., pomiędzy Komendantem Głównym Państwowej Straży Pożarnej, Pomorskim Komendantem Wojewódzkim, Zachodniopomorskim Komendantem Wojewódzkim, Warmińsko-Mazurskim Komendantem Wojewódzkim Państwowej Straży Pożarnej, a Dyrektorem Morskiej Służby Poszukiwania i Ratownictwa. Treść tego porozumienia przytoczona jest w Załączniku C.
- 9.3. DUM ma obowiązek niezwłocznego powiadomienia właściwego terytorialnie wojewody oraz wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska w przypadku, gdy z rodzaju i stopnia zagrożenia albo przebiegu działań zmierzających do zwalczania zanieczyszczenia morza wynika możliwość zanieczyszczenia brzegu morskiego lub zagrożenia życia lub zdrowia ludzkiego.

¹⁵ Dz. U. z 2002 r. nr 112, poz. 982.

¹⁶ Dz. U. z 2003 r. nr 5, poz. 58.

- 9.4. W czasie stanu klęski żywiołowej działaniami prowadzonymi w celu zapobieżenia skutkom klęski żywiołowej lub ich usunięcia kierują:
- wójt (burmistrz, prezydent miasta) - na obszarze gminy;
 - starosta – na obszarze więcej niż jednej gminy wchodzącej w skład powiatu;
 - wojewoda – na obszarze więcej niż jednego powiatu wchodzącego w skład województwa;
 - minister właściwy ds. spraw wewnętrznych lub inny minister, do zakresu działania którego należy zapobieganie skutkom danej klęski żywiołowej lub ich usuwanie, a w przypadku wątpliwości, co do właściwości ministra lub w przypadku, gdy właściwych jest kilku ministrów – minister wyznaczony przez Prezesa Rady Ministrów jest organem wiodącym w działaniach organizacyjnych i operacyjnych związanych z przeciwdziałaniem – jeżeli stan klęski żywiołowej wprowadzono na obszarze więcej niż jednego województwa.
- 9.5. W zapobieganiu skutkom klęski żywiołowej lub ich likwidacji, zgodnie z Ustawą z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej¹⁷, zobowiązane są uczestniczyć Państwowa Straż Pożarna i inne jednostki ochrony przeciwpożarowej, Policja, Państwowe Ratownictwo Medyczne i jednostki ochrony zdrowia, Straż Graniczna, Morska Służba Poszukiwania i Ratownictwa oraz inne właściwe w tych sprawach państwowe urzędy, agencje, inspekcje, straże i służby.
- 9.6. W czasie stanu klęski żywiołowej, jeżeli użycie innych sił i środków jest niemożliwe lub niewystarczające, Minister Obrony Narodowej może przekazać do dyspozycji wojewody pododdziały lub oddziały Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, wraz ze skierowaniem ich do wykonywania zadań związanych z zapobieżeniem skutkom klęski żywiołowej lub ich usunięciem.

10. ŚRODKI MASOWEGO PRZEKAZU

Załącznik X – Media

Wstęp

- 10.1. Każdy poważny incydent powoduje natychmiastowe zainteresowanie lokalnych i ogólnokrajowych środków masowego przekazu. Zainteresowanie to rośnie w zależności od skali zagrożenia i akcji przeciwdziałania i w skrajnych przypadkach może nawet budzić zainteresowanie mediów zagranicznych. W interesie publicznym i w interesie wszystkich zainteresowanych, biorących udział w akcji jest jak najlepsze przekazywanie informacji do społeczeństwa. Błędna lub źle przekazana informacja może stwarzać również dodatkowe zagrożenia.

Rola rzecznika prasowego i warunki przekazywania informacji

- 10.2. Każdy z organizatorów akcji przeciwdziałania, od samego początku powinien przewidzieć fakt zainteresowania publicznego. Skutkuje to obowiązkiem posiadania rzecznika prasowego bezpośrednio w składzie każdego sztabu kryzysowego oraz obowiązkiem przeprowadzania regularnych konferencji prasowych.

¹⁷ Dz. U. z 2002 r. nr 62, poz. 558.

- 10.3. Jednym z podstawowych obowiązków rzecznika prasowego lub, jeśli tego wymaga sytuacja, centrum informacyjnego powinna być izolacja systemów podejmowania decyzji operacyjnych i przekazywania informacji.
- 10.4. Szczegółowy tryb postępowania w kontaktach z mediami określony jest w Załączniku X – Media.

Przyjmowanie wizyt oficjalnych

- 10.5. Znamienne jest, że przedstawiciele rządu lub inne osobistości mogą chcieć wizytować miejsce akcji lub centrum podejmowania decyzji. Rolą rzecznika prasowego jest zapewnienie pobytu i odpowiednie przyjęcie gości.
- 10.6. Rolą rzecznika prasowego powinno być również organizowanie konferencji prasowych przedstawiciela rządu (innej osobistości) oraz innych spotkań.

Przekazywanie informacji innym urządóm i agencjom

- 10.7. Rzecznik prasowy (centrum informacyjne) powinien zapewnić łączność pomiędzy sztabem, a ośrodkami informacyjnymi zainteresowanych stron. Jednocześnie osoby odpowiedzialne za udzielanie informacji powinny mieć możliwość przekazywania aktualnego stanu rozwoju sytuacji.
- 10.8. Powyższe dotyczy funkcjonowania wszystkich centrów przeciwdziałania. Centra informacyjne powinny wymieniać się informacją, zaś udzielanie informacji na zewnątrz winno być skoordynowane.

11. FINANSOWANIE PRZECIWDZIAŁANIA

Załącznik U – Odpowiedzialność i odszkodowania za zanieczyszczenia

Załącznik W – Zwrot kosztów udziału w akcji

- 11.1. Uczestniczenie w akcji ratowniczej przeważnie jest długotrwałe i pociąga za sobą znaczne koszty działania. W pierwszym momencie każdy z uczestników akcji ponosi koszty we własnym zakresie. W kolejności, obowiązuje zasada, że wszelkie koszty związane ze skutkami zanieczyszczenia oraz uczestnictwem w akcji przeciwdziałania, związanej z zanieczyszczeniem morza przez statki lub przemysłową instalację przybrzeżną ponosi jej sprawca. W związku z tym każdy poszkodowany lub uczestnik akcji przeciwdziałania ma prawo dochodzenia odszkodowania lub zwrotu kosztów.
- 11.2. W związku z powyższym każdy z uczestników akcji przeciwdziałania powinien dokumentować swoje koszty z wyszczególnieniem powodu, miejsca i czasu ich powstawania. Ma to istotne znaczenie również dla oceny prowadzenia akcji oraz opracowania raportu zbiorczego.

12. PROWADZENIE DOCHODZENIA

- 12.1. Administracja morska (dla działań na morzu) oraz lądowa, w ramach wszczętego postępowanie wyjaśniającego, mają obowiązek zabezpieczyć dowody związane z incydentem oraz dokumentację związaną z prowadzeniem akcji przeciwdziałania. Zbieranie dowodów oraz gromadzenie dokumentacji nie powinny jednak utrudniać akcji ratowniczej.

13. ZASADY AKTUALIZACJI KRAJOWEGO PLANU

Struktura dokumentu.

- 13.1. Krajowy Plan składa się z trzech części – ogólnej, planu operacyjnego i podręcznika. Szczegółowy podział z uwzględnieniem możliwości aktualizacji przedstawiony jest w tabeli na końcu rozdziału.

Zakres zmian

- 13.2. Zmiany w treści planu, dokonywane przez Dyrektora Morskiej Służby Poszukiwania i Ratownictwa mogą dotyczyć wyłącznie:
- załączników zawierających wykazy sił i środków organizacji współdziałających w przypadku stałego ich wycofania z gotowości do akcji zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń na morzu lub wprowadzenia nowych sił i środków. W przypadku czasowego wyłączenia ze względów technicznych nie dokonuje się zmian w Krajowym Planie;
 - czasu mobilizacji sił i środków do działań;
 - sposobu i trybu alarmowania i powiadamiania.

Sposób aktualizacji

- 13.3. Aktualizację planu przeprowadza się poprzez wymianę poszczególnych kart, na których zostały wprowadzone zmiany.
- Każda z wymienionych stron musi być opatrzona w prawym dolnym rogu datą dokonania zmiany.
 - Za aktualizację Planu odpowiedzialny jest Dyrektor Służby SAR.
 - Każdorazowa wymiana strony musi być odnotowana w karcie zmian.
 - Informacje o wprowadzonych zmianach muszą być dostarczone do wszystkich adresatów, wyszczególnionych w liście adresatów.

Nazwa	Wyszczególnienie	Zakres i sposób zatwierdzania zmian	
Plan operacyjny	Część Ogólna	Zmiany zatwierdza minister właściwy ds. gospodarki morskiej po zasięgnięciu opinii Rady SAR	
	Załącznik A		
	Załącznik B		
	Załącznik C		
	Załącznik D		
	Załącznik E		
	Załącznik F		
	Załącznik G		
	Załącznik H		
	Załącznik K		
Podręcznik	Załącznik L	Zmiany zatwierdza Dyrektor Morskiej Służby Poszukiwania i Ratownictwa	
	Załącznik M		
	Załącznik N		
	Załącznik O		
	Załącznik P		
	Załącznik R		
	Załącznik S		
	Załącznik T		
	Załącznik U		Zmiany zatwierdza minister właściwy ds. gospodarki morskiej po zasięgnięciu opinii Rady SAR
	Załącznik W		
	Załącznik X		Zmiany zatwierdza Dyrektor Morskiej Służby Poszukiwania i Ratownictwa
	Załącznik Y		

